

INFORMĀCIJAI PACIENTIEM

Galvenie medicīniskie saīsinājumi un to nozīme

Šis informatīvais materiāls ir sagatavots pacientiem un viņu tuviniekiem, lai palīdzētu labāk saprast medicīniskos saīsinājumus, kas bieži sastopami ārstu slēdzienos, izrakstos, analīžu atbildēs un nosūtījumos.

Medicīniskajā dokumentācijā bieži tiek izmantoti saīsinājumi, lai ietaupītu laiku un vietu, taču pacientiem tie var būt neskaidri vai mulsinoši. Šeit apkopoti biežāk lietotie saīsinājumi ar vienkāršiem skaidrojumiem, lai veicinātu izpratni, līdzdalību ārstēšanā un drošāku komunikāciju ar ārstniecības personām.

Ja rodas jautājumi par Jūsu dokumentos norādīto informāciju, aicinām vienmēr jautāt savam ārstam vai citam ārstniecības speciālistam.

Biežāk lietotie medicīniskie saīsinājumi

- ALAT – ALAT(ferments alanīnaminotransferāze) atrodams daudzos audos, bet visaugstākais tā līmenis atrodams aknu un nieru audos.
- AMP – AMP apzīmē amfetamīnu — tā ir spēcīga, mākslīgi radīta stimulējoša viela, kas liek organismam strādāt "paaugstinātos apgriezienos".
- Anam. – Anamnēze ir stāsts par pacienta veselību no pagātnes līdz šodienai, kas kalpo kā ceļvedis ārstam pareizās diagnozes noteikšanai.
- ASAT – ASAT (aspartāminotransferāze) ir ferments, kas galvenokārt atrodas aknu, sirds, muskuļu un nieru audos.
- BAC – Alkohola koncentrācija asinīs - parāda, cik daudz tīra spirta ir nonācis pacienta asinsritē. Šis skaitlis ārstam pasaka, cik lielā mērā alkohols šobrīd ietekmē pacienta smadzenes, koordināciju un spēju elpot vai reaģēt.
- CNS – Centrālā nervu sistēma, ko veido galvas un muguras smadzenes, ir cilvēka ķermeņa galvenais "vadības centrs". Tā apkopo informāciju no visas apkārtnes, apstrādā to un sūta komandas uz muskuļiem

un orgāniem, lai tie zinātu, kā rīkoties. Būtībā tā ir atbildīga par visu – sākot no elpošanas un sirdsdarbības līdz pat domām, atmiņām un spējai sajūst pieskārienus.

- CRO – C reaktīvais olbaltums (proteīns) - galvenais radītājs, kas parāda, kā ķermeni ir iekaisums.
- Dgn., Dg. – Diagnoze - ārsta galīgais atzinums par slimību vai veselības stāvokli, kas noteikts pēc visu pārbaūžu un simptomu izpētes, lai varētu uzsākt pareizo ārstēšanu.
- DNL – Darba nespējas lapa (tautā saukta par "slimības lapu") ir oficiāls medicīniskais dokuments, kas apliecina, ka veselības stāvokļa dēļ pacients uz laiku nedrīkst strādāt, un kalpo par pamatu slimības pabalsta saņemšanai.
- DT, CT – Datortomogrāfija - uzlabots un ļoti detalizēts 3D rentgens, kas ļauj ārstam apskatīt ķermeni no visām pusēm un atrast pat mazas izmaiņas.
- EEG – Elektroencefalogrāfija - līdzīgi ka elektrokardiogramma, pieraksta smadzeņu elektrisko darbību.
- EKG – Elektrokardiogramma - sirds "elektriskais zīmējums", kas parāda, vai sirds ritms un darbība ir vienmērīga.
- Er, RBC – Eritrocīti jeb sarkanās asins šūnas ir specializētas asins šūnas, kuru galvenā funkcija

ir skābekļa pārvešana no plaušām uz audiem un CO₂ pārvešana no audiem uz

plaušām.

- GFĀ – Glomerulu filtrācijas ātrums parāda cik labi nieres attīra asinis.
- Hb, HGB – Hemoglobīns ir dzelzi saturošs proteīns, kas atrodas eritrocītos.
- Ht, HTC – Hematokrīts parāda asins "biezumu" jeb to, cik lielu daļu no visām asinīm aizņem šūnas (galvenokārt sarkanās asins šūnas - eritrocīti).

- L,Leik., WBC – Leikocīti jeb baltās asins šūnas ir imūnsistēmas šūnas, kuru pamatfunkcija ir aizsargfunkcija.
- LOR – LOR ārsts jeb otolaringologs specializējas ausu, deguna, kakla slimību diagnostikā un ārstēšanā. Pie šī ārsta dodas ja ir aizkriušas auss, ieilgušas iesnas, sāp kakls vai ir paradījušās problēmas ar balsi vai līdzsvaru.
- MRT – Magnētiskā rezonanse - ļoti precīzs attēls, kas ar magnēta palīdzību slāni pa slānim parāda smalkas detaļas smadzenēs, locītavās vai mugurā.
- NMP,MNPD – Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests - glābšanas komanda jeb "slimnīca uz riteņiem", kas steidzas pie cilvēkiem kritiskos brīžos, kad pēkšņu traumu vai slimību dēļ ir apdraudēta viņu dzīvība.
- NPVC – Nacionālais psihiskās veselības centrs - ārstniecības iestāde, kur ārstējās pacients.
- P – Pulss ir sirds sitienu biežums minūtē, kas parāda, cik ātri tā strādā, lai sūknētu asinis pa visu ķermeni.
- P.a.a.,PAA – Pilnā asins aina ir viens no visbiežāk veiktajiem izmeklējumiem, kas sniedz visaptverošu pārskatu par pacienta vispārējo veselības stāvokli, analizējot asins šūnu sastāvu.
- PAH – Primārā arteriālā hipertensija (ko bieži sauc arī par "esenciālo" hipertensiju) ir visizplatītākais augsta asinsspiediena veids, kuram nav viena konkrēta un redzama cēloņa. Tas nozīmē, ka asinsspiediens ir paaugstināts nevis kādas citas slimības (piemēram, nieru kaites) dēļ, bet gan dažādu faktoru kopuma — vecuma, iedzimtības un dzīvesveida — ietekmē. Tā ir hroniska stāvokļa diagnoze, kas prasa regulāru kontroli, lai pasargātu jūsu sirdi un asinsvadus no pārlietu lielas slodzes ilgtermiņā.
- PAV – Psihoaktīvās vielas ir jebkuras dabiskas vai ķīmiskas vielas, kas pēc iekļūšanas organismā ietekmē centrālo nervu sistēmu un izmaina to, kā cilvēks jūtas, domā vai uztver apkārtējo pasauli. Šis jēdziens ir ļoti plašs — tās nav tikai aizliegtās narkotikas. Pie psihoaktīvajām vielām pieder arī pavisam ikdienišķas lietas kā alkohols, nikotīns un kofeīns, kā arī dažādi ārsta izrakstīti medikamenti (piemēram, nomierinošie līdzekļi vai spēcīgas pretsāpju zāles), kas tiešā veidā iedarbojas uz smadzeņu darbību.

- PHQ-9 – PHQ-9 tests ir īsa, standartizēta anketa no 9 jautājumiem, ko ārsti izmanto, lai ātri un precīzi novērtētu, vai cilvēkam ir depresijas pazīmes un cik izteiktas tās ir.
- PNS – Psihoneiroloģiskā slimnīca – slimnīcas veids, kur ārstē cilvēkus. Vārds “psihoneiroloģiskā” pasaka, kā ārsti skatās cilvēku kopumā – gan uz to, kā viņš jutās (psihe), gan uz to, kā strādā viņa ķermenis un nervi (neiro). Tā ir tāda pati slimnīca kā jebkura cita. Cilvēki tur saņem palīdzību, lai atgūtu līdzsvaru un pēc tam varētu atgriezties savā ikdienas dzīvē.
- RAKUS – Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca ir Latvijas lielākais medicīnas centrs, kurā augstākā līmeņa speciālisti glābj cilvēkus vissarežģītākajos gadījumos, vienlaikus apmācot jaunos specialistus un pētot jaunas ārstēšanas metodes.
- RPR – Sifilisa skrīninga tests ir specifisks tests, ko bieži veic profilaktiski. Tas pārbauda, vai organisms nav saskāries ar infekciju, ko sauc par sifilisu.
- RTG – Rentgens, rentgenogrāfija - ātrs attēls ar starojumu, ko izmanto galvenokārt, lai redzētu cietas lietas – kaulus vai plaušu stāvokli.
- simptomāt. – Simptomātika ir visu to pazīmju un sūdzību kopums, kas liecina par konkrētu slimību un palīdz ārstam saprast, kas tieši notiek ar pacientu.
- skr. – Skrīnings ir veselības pārbaude cilvēkiem, kuriem nav nekādu sūdzību, lai pēc iespējas agrāk "izsijātu" un atklātu slēptas slimības, pirms tās ir kļuvušas bīstamas.
- sl-ks – Slimnieks - vārds slimnieks apzīmē cilvēku, kuram šobrīd ir kādi veselības traucējumi un kuram ir nepieciešama aprūpe vai ārstēšana, lai atveseļotos.
- TA – Asinsspiediens ir spēks, ar kādu asinis spiež pret asinsvadu sienām, un tas parāda, cik liela slodze ir sirdij un cik elastīgi ir asinsvadi. Augšējais skaitlis (Sistoliskais - tas rāda spiedienu tajā mirklī, kad sirds saraujas un ar spēku "izsviež" asinis asinsvados - tas ir pats spēcīgākais grūdiens. Apakšējais skaitlis (Diastoliskais) - tas rāda spiedienu brīdī, kad sirds starp sitieniem atpūšas un atslābst, lai atkal piepildītos ar asinīm.

- THC – THC (tetrahidrokanabinols) ir galvenā viela, kas atrodas marihuānā (kaņepēs) un ir atbildīga par tās apreibinošo iedarbību.
- TMS – Transkraniālā magnētiskā stimulācija ir mūsdienīga metode, kurā ar magnētiskā lauka impulsiem no ārpuses saudzīgi "iekustina" tās smadzeņu šūnas, kas ir kļuvušas mazāk aktīvas.
- USG – Ultrasonogrāfija - attēla iegūšana ar skaņas viļņiem, lai apskatītu mīkstos audus, piemēram, vēderu vai vairogdziedzeri.
- ĀP – Ātrā palīdzība, tas pats kas Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests